

บทที่ 8

วัฒนธรรมไทย

ขอบเขตเนื้อหา

8.1 ที่มาของวัฒนธรรมไทย

8.2 เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของไทย

8.3 การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมไทย

8.4 ลักษณะของวัฒนธรรมบางประเภทที่มีอิทธิพลต่อสังคม

บทที่ 8

วัฒนธรรมไทย

8.1 ที่มาของวัฒนธรรมไทย

1. สิ่งแวดล้อมทางภูมิศาสตร์

เกิดประเพณีเกี่ยวกับน้ำ

2. ระบบการเกษตรกรรม

เกิดประเพณีที่เกี่ยวกับการเกษตร

3. ค่านิยม

ความรักอิสระและเสรีภาพ

บทที่ 8

วัฒนธรรมไทย

8.1 ที่มาของวัฒนธรรมไทย

4. การแพร่ทางวัฒนธรรม

4.1 จากศาสนาพราหมณ์

ประเพณีสงกรานต์

ประเพณีการอาบน้ำในพิธีการต่าง ๆ

บทที่ 8

วัฒนธรรมไทย

8.1 ที่มาของวัฒนธรรมไทย

4. การแพร่ทางวัฒนธรรม

4.2 จากพระพุทธศาสนา

มีตั้งแต่เกิดจนตาย

การก่อพระเจดีย์ทราย

การบวชนาค

การทอดกฐิน

การทอดผ้าป่า

บทที่ 8

วัฒนธรรมไทย

8.1 ที่มาของวัฒนธรรมไทย

4. การแพร่ทางวัฒนธรรม

4.3 จากวัฒนธรรมตะวันตก

มารยาทการเข้าสังคม

การเล่นกีฬา

การแต่งกายแบบสากล

การทานอาหาร

บทที่ 8

วัฒนธรรมไทย

8.2 เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของไทย

1. การทำบุญและการประกอบกุศล

คนไทยมีความเชื่อเรื่องสิ่งสารวัฏและกฎแห่งกรรม

การทำบุญ หมายถึง การทำบุญตามประเพณีนิยมทางพระพุทธศาสนา และการให้ทานแก่ผู้สมควรได้รับการอนุเคราะห์

ประเพณีการทำบุญในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

ประเพณีการทำบุญเกี่ยวกับครอบครัว

การกุศล หมายความว่า การประกอบกุศลแก่ส่วนรวมหรือสาธารณกุศล

บทที่ 8

วัฒนธรรมไทย

8.2 เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของไทย

2. พิธีกรรม

คนไทยนิยมจัดงานพิธีหรือพิธีการเนื่องในโอกาสต่าง ๆ นับตั้งแต่เกิดจนตายเลย
ทีเดียว

2.1 งานพิธี (ceremonies)

มักเป็นพิธีกรรมที่แสดงออกถึงความมีหน้ามีตา หรือเพื่อแสดงถึง
สถานภาพทางสังคมของเจ้าภาพให้เป็นที่ยอมรับของสังคม

งานวันคล้ายวันเกิด

พิธีฉลองวันแต่งงาน

พิธีงานศพ

ตำนานพริกละลายแม่น้ำ

บทที่ 8

วัฒนธรรมไทย

8.2 เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของไทย

2. พิธีกรรม

2.2 พิธีการ (rituals)

เป็นพิธีกรรมที่แสดงออกถึงความขลัง ความศักดิ์สิทธิ์ และเป็นเรื่องเฉพาะกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องเท่านั้น

มีการระบุชื่อพิธีกรรมนั้น ๆ ด้วย

พิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ

พิธีต้อนรับน้องใหม่

พิธีรับพระราชทานปริญญาบัตร

บทที่ 8

วัฒนธรรมไทย

8.2 เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของไทย

3. ความสนุกสนาน

คนไทยมีค่านิยมเกี่ยวกับความสนุกสนานตั้งแต่เกิดยันตาย

การปฏิบัติตามวัฒนธรรมต่าง ๆ ของไทย มักมีพื้นฐานอยู่บนความสนุกสนาน

การจัดงานวันคล้ายวันเกิด (จัดปาร์ตี้ชดวันเกิด)

การจัดพิธีเผาศพ(จัดเดินโคโยตีหน้าเมรุเผาศพ)

การจัดประกวดนางงาม เทพี อิดา แม่หม้าย สาวประเภทสอง อัลคาซ่า, ทิฟฟานี

การประกวดร้องเพลง

การแห่นางแมว

เทศกาลสงกรานต์

บทที่ 8

วัฒนธรรมไทย

8.3 การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมไทย

ในปัจจุบัน วัฒนธรรมไทยได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมากมาย และจากปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมที่เป็นอยู่ในสังคมไทยปัจจุบัน ทำให้เราทราบว่า วัฒนธรรมไทย กำลังอยู่ในช่วงเวลาของการเปลี่ยนแปลงอย่างขนานใหญ่เพื่อรับกับกระแสของสังคมไทยที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเช่นเดียวกัน

เราอาจสรุปแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมไทย สรุปได้คือ

บทที่ 8

วัฒนธรรมไทย

8.3 การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมไทย

1. ด้านวัตถุนิยม

ยุคที่ 1 เป็นสังคมเกษตรนำ

คนไทยส่วนใหญ่มีวิถีชีวิตมีความเป็นอยู่อย่างง่าย ๆ ตามรูปแบบของการทำการเกษตรกรรมเพื่อพอกินพอใช้เท่านั้น

เครื่องมือเครื่องใช้ในการประกอบอาชีพก็มีลักษณะง่าย ๆ หาวัสดุได้จากใกล้ ๆ ตัว ไม่มีการปรับปรุงหรือดัดแปลงมากนัก เคยใช้มาอย่างไรก็ใช้อย่างนั้น

เครื่องอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ก็มีไม่มากนัก

บทที่ 8

วัฒนธรรมไทย

8.3 การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมไทย

ยุคที่ 2 เป็นสังคมแบบอุตสาหกรรมนำ

ผลิตภัณฑ์ทางอุตสาหกรรมได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการดำเนินชีวิตของคนไทยมากขึ้นตามลำดับ

คนไทยปัจจุบันมีวัตถุนิยมความสะดวกเพิ่มขึ้นมากมาย ตั้งแต่ไม่จิ้มฟันยันเรือรบ

ผลิตภัณฑ์ทางอุตสาหกรรมมีส่วนยกระดับมาตรฐานการดำเนินชีวิตของคนไทยโดยส่วนรวมให้สูงขึ้น อันเป็นผลให้วิถีชีวิตของคนไทยเปลี่ยนแปลงไปด้วย

บทที่ 8

วัฒนธรรมไทย

8.3 การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมไทย

เช่น

- คนไทยพูดกันน้อยลง เพราะมีโทรศัพท์มือถือ มีโทรทัศน์ มีวิทยุ มีหนังสือพิมพ์

เป็นต้น

- คนไทยมีความรักสันโดษมากขึ้น ต้องการอิสระมากขึ้น เพราะต่างคนต่างมีรายได้

เป็นของตัวเอง

ผลิตภัณฑ์หรือวัตถุสิ่งของบางอย่าง กลายเป็นเครื่องกำหนดฐานะของบุคคลในสังคมไทยไป

บทที่ 8

วัฒนธรรมไทย

8.3 การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมไทย

- ยี่ห้อของรถยนต์ที่ใช้กับฐานะชนชั้นทางสังคม
- ซีรีส์ของรถยนต์กับความมีระดับในสังคม
- ประเภทของยานยนต์กับฐานะในสังคม

ปัจจุบัน วัตถุหรือผลิตภัณฑ์ทางอุตสาหกรรมบางประเภทกลายเป็นคำนิยมของบุคคลในสังคมไทยไปโดยปริยาย

อาจกล่าวได้ว่า วัตถุนิยมกลายเป็นจุดหมายปลายทางเชิงวัฒนธรรมของคนไทยส่วนใหญ่ เช่น

บทที่ 8

วัฒนธรรมไทย

8.3 การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมไทย

ในปัจจุบันนี้ คนไทยยอมทำทุกสิ่งทุกอย่างเพื่อให้ได้มาซึ่งวัตถุโดยไม่คำนึงถึงวิธีการ กล่าวคือ มุ่งสู่เป้าหมายของตัวเอง โดยไม่ยึดถือวิธีการหรือความถูกต้องตามกฎหมาย หรือศีลธรรม

- การเอาตัวเข้าแลกเพื่อการมีวัตถุนิยมที่ต้องการ
- การก่ออาชญากรรมเพื่อหวังในทรัพย์สินของผู้อื่น
- การกระทำความผิดเพื่อผลประโยชน์โดยตรงของผู้อื่นและเพื่อผลประโยชน์

โดยอ้อมต่อตนเอง

บทที่ 8

วัฒนธรรมไทย

8.3 การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมไทย

ยุคที่ 3 เป็นสังคมแบบบริการนำ

เป็นการอำนวยความสะดวก โดยผู้ใช้บริการเป็นผู้รับผิดชอบในค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นทั้งหมด ทั้งนี้เพื่อแลกกับเวลาและความสะดวกที่มีอยู่อย่างจำกัดในสังคมไทยปัจจุบัน เช่น

- การเดินทางด้วยนิว
- การให้บริการทางธุรกรรมการเงิน

บทที่ 8

วัฒนธรรมไทย

8.3 การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมไทย

ยุคที่ 3 เป็นสังคมแบบบริการนำ

- การให้บริการชำระสาธารณูปโภค (Point Service in 7-11)
- การให้บริการจัดการสินทรัพย์ส่วนบุคคล (Funds)
- การให้บริการสินค้าอุปโภคบริโภคใกล้บ้าน (Convenient Store)
- การให้บริการอาหารสำเร็จรูปพร้อมรับประทาน(S&P Delivery)
- การให้บริการให้ทันด่วน(Express Service)
- การให้บริการทำนาครบวงจร

บทที่ 8

วัฒนธรรมไทย

8.3 การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมไทย

- การให้บริการทำความสะอาดบ้านรายชั่วโมง
- การให้บริการทางการแพทย์(ร.พ.จุฬารัตน์)
- การให้บริการชกผ้าหยอดเหรียญ,ชกมือ
- การให้บริการนวด สปาที่บ้าน
- การให้บริการปรึกษาไขปัญหาหัวใจ
- การให้บริการปรึกษาปัญหากฎหมาย(นาทีละ 15 บาท)
- การให้บริการปรึกษาการศึกษาต่อต่างประเทศ

บทที่ 8

วัฒนธรรมไทย

8.3 การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมไทย

- การให้บริการส่งด่วน(EMS)
- การให้บริการประชาชนจุดเดียวเสร็จ (One Stop Service)
- การให้บริการหาคู่ชีวิต (Dating)
- การให้บริการการแต่งงาน
- การให้บริการทางความตาย

ฯลฯ

บทที่ 8

วัฒนธรรมไทย

8.3 การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมไทย

2. การนิยมวัตถุนิยมตะวันตก

เป็นผลมาจากการเผยแพร่ทางวัฒนธรรม (cultural diffusion) เช่น

- ภาพยนต์
- เพลง
- หนังสือพิมพ์
- นิตยสาร
- การเข้ามาของชาวตะวันตก
- การไปศึกษาต่อต่างประเทศ

บทที่ 8

วัฒนธรรมไทย

8.3 การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมไทย

วัฒนธรรมตะวันตกได้รับการยอมรับและได้รับการปฏิบัติอย่างจริงจังและเข้มข้นในกลุ่มวัยรุ่น, กลุ่มเยาวชน กลุ่มหนุ่มสาว ซึ่งเป็นวัยที่ชอบความเปลี่ยนแปลงและความท้าทาย

เช่น ความรักอิสระเสรี

ความรู้สึกรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสังคม

การแต่งกาย

การเล่นกีฬา

บทที่ 8

วัฒนธรรมไทย

8.3 การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมไทย

การเล่นดนตรี

ชนบธรรมนิยมบางส่วนของวัฒนธรรมตะวันตก

เกิดความวิตกไปว่า การรับเอาวัฒนธรรมตะวันตกบางอย่าง อาจเป็นอันตรายต่อ
วัฒนธรรมอันดีงามของคนไทยซึ่งมีมาเป็นเวลาช้านาน

บทที่ 8

วัฒนธรรมไทย

8.3 การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมไทย

3. การนิยมวัฒนธรรมตะวันตก

เป็นแนวคิดใหม่ (Modern Trend) ที่เกิดขึ้นมาพร้อมกับการเผยแพร่ในรูป
ของ

โทรทัศน์

หนังสือพิมพ์

นิตยสาร

Internet

การเข้ามาในเมืองไทยของชาวจีน ชาวเกาหลี ชาวญี่ปุ่น

บทที่ 8

วัฒนธรรมไทย

8.3 การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมไทย

คนไทยโดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนไทย นิยมแสดงออกมาในรูปของ

- การแต่งกายเลียนแบบ
- ภาษาพูด-เขียน
- อาหาร
- บุคลิกภาพส่วนบุคคล
- การเข้าสังคม
- การทำงานร่วมกับผู้อื่น

การรับเอาวัฒนธรรมตะวันตกออกมาใช้ในสังคมไทยยังไม่มีวัฒนธรรมมากนัก
บางส่วนกลับเป็นผลดีต่อเยาวชนไทยด้วย

บทที่ 8

วัฒนธรรมไทย

8.3 การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมไทย

4. การใช้หลักวัฒนธรรมสากล

โลกปัจจุบันที่กว้างใหญ่ไพศาล กลับแคบและเล็กลงด้วยระบบการสื่อสาร
คมนาคม

วัฒนธรรมของสังคมต่าง ๆ ได้เกิดการเผยแพร่และผสมผสานกันมากขึ้นเรื่อย ๆ

ทำให้เกิดเป็นแบบของวัฒนธรรมอันเป็นหลักระสากล กล่าวคือมีการปฏิบัติกัน
โดยทั่วไป เรียกกันว่า “วัฒนธรรมสากล” อาทิเช่น

บทที่ 8

วัฒนธรรมไทย

4. การใช้หลักวัฒนธรรมสากล

- หลักสากลที่ถือเอาวันที่ 1 มกราคม เป็นวันขึ้นปีใหม่หรือศักราชใหม่
- การผูกเนคไทและการใส่สูท
- การสวมใส่กางเกงยีนส์
- การใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษานานาชาติ

ผลคือทำให้สังคมทุกสังคมเกิดความเข้าใจ การยอมรับในความเป็นสากล และเกิดความสะดวกในการปฏิบัติเป็นแบบเดียวกัน

บทที่ 8

วัฒนธรรมไทย

8.4 ลักษณะของวัฒนธรรมบางประเภทที่มีอิทธิพลต่อสังคม

1. ความขัดแย้งทางวัฒนธรรม

ปกติความขัดแย้งทางวัฒนธรรมมักเกิดขึ้นในรูปของความขัดแย้งระหว่างศาสนา หรือ ความขัดแย้งทางการเมืองหรือพรรคการเมืองด้วยกัน

2. การล่าทางวัฒนธรรม

เกิดขึ้นในลักษณะที่วัฒนธรรมส่วนหนึ่งของสังคมไม่มีการเปลี่ยนแปลงหรือ เปลี่ยนแปลงในอัตราที่ช้ากว่าวัฒนธรรมส่วนอื่นๆ เช่น กฎหมายที่ล่าหลังสังคม ความคิดเรื่อง ผิด่างกับความคิดเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ซึ่งความล่าทางวัฒนธรรม อาจ ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างสมาชิกในสังคมนั้นๆ ได้ง่าย

บทที่ 8

วัฒนธรรมไทย

8.4 ลักษณะของวัฒนธรรมบางประเภทที่มีอิทธิพลต่อสังคม

3. การเห็นวัฒนธรรมของตนดีกว่าวัฒนธรรมอื่น

เป็นสภาวะการณ์ที่สังคมหนึ่งมีความรู้สึกที่เห็นว่าวัฒนธรรมของตนดีกว่า และเห็นวัฒนธรรมของสังคมอื่นมีความด้อย โดยไม่ยอมผสมผสานและพัฒนาวัฒนธรรม ซึ่งลักษณะเช่นนี้ย่อมนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างสังคมได้

4. อนุวัฒนธรรม

วัฒนธรรมย่อยในสังคมไทย อาจจำแนกได้เป็น 4 ลักษณะ คือ

4.1 วัฒนธรรมย่อยทางเชื้อชาติ เช่น วัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีน วัฒนธรรมของคนไทยภูเขา วัฒนธรรมของคนไทยในสหรัฐอเมริกา วัฒนธรรมของคนไทยมุสลิม วัฒนธรรมของชาวชาไก เป็นต้น

บทที่ 8

วัฒนธรรมไทย

8.4 ลักษณะของวัฒนธรรมบางประเภทที่มีอิทธิพลต่อสังคม

4.2 วัฒนธรรมย่อยตามเกณฑ์อายุ เช่น วัฒนธรรมของวัยเด็ก วัฒนธรรมของวัยรุ่น วัฒนธรรมของคนวัยทำงาน วัฒนธรรมของผู้สูงอายุ เป็นต้น

4.3 วัฒนธรรมย่อยตามท้องถิ่น เช่น วัฒนธรรมของคนภาคเหนือ วัฒนธรรมของคนภาคใต้ วัฒนธรรมของคนภาคอีสาน วัฒนธรรมของคนภาคกลาง เป็นต้น

4.4 วัฒนธรรมย่อยเชิงอาชีพ เช่น วัฒนธรรมของชาวนา วัฒนธรรมของชาวประมง วัฒนธรรมของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรม วัฒนธรรมของข้าราชการ วัฒนธรรมของพนักงานเอกชน เป็นต้น

บทที่ 8

วัฒนธรรมไทย

8.4 ลักษณะของวัฒนธรรมบางประเภทที่มีอิทธิพลต่อสังคม

5. วัฒนธรรมต่อต้าน

เป็นลักษณะที่วัฒนธรรมย่อยที่เกิดขึ้นมามีความแตกต่างอย่างตรงกันข้ามกับวัฒนธรรมใหญ่ของสังคมไทย ซึ่งมักทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างสมาชิกในสังคมอยู่เสมอ

เช่น วัฒนธรรมของเยาวชนไทยปัจจุบันกับความคาดหวังของสังคมไทย การไม่เคารพ หรือละเลยต่อการปฏิบัติตามกฎหมายของสังคม อาทิเช่น การไม่ปฏิบัติตามกฎจราจร การใช้อิทธิพลเดือนเหนือกฎหมาย เป็นต้น

บทที่ 8

วัฒนธรรมไทย

8.4 ลักษณะของวัฒนธรรมบางประเภทที่มีอิทธิพลต่อสังคม

6. วัฒนธรรมอุดมคติกับวัฒนธรรมจริง

วัฒนธรรมอุดมคติ หมายถึงวัฒนธรรมในความคิด

เช่น ความพอเพียง คนมีศีลธรรม การเป็นคนดี การช่วยเหลือผู้อื่น

การช่วยเหลือสังคม เป็นต้น

วัฒนธรรมจริง หมายถึง วัฒนธรรมที่เป็นจริงในสังคม

เช่น หาดำกินเช้า หาเช้ากินค่ำ ปากกัดตีนถีบ ชูมือเปิบ ได้ดิบเอาสุก ได้สุกเอาവാ
มือใครยาวสาวได้สาวเอา ผู้ดีแปดสาแหรก คนหลงโลก มือถือสาปปากถือศีล หน้าไหว้หลัง
หลอก คนดีแต่เปลือก แกว่งเท้าหาเสี้ยน เอ็นดูเขาเอ็นเราชาติ เป็นต้น

บทที่ 8

วัฒนธรรมไทย

8.5 สรุป

วัฒนธรรมไทย เป็นเรื่องที่สำคัญมาก เพราะเป็นเสมือนรากของสังคมไทย วัฒนธรรมไทยมีกำเนิดมาตั้งแต่อดีต และมีพัฒนาการที่ต่อเนื่องมาอย่างยาวนาน รวมทั้งมีการเปลี่ยนแปลง เพิ่มเติม ลดขบลงในบางเรื่องเนื่องจากการได้รับการแพร่กระจายของวัฒนธรรมอื่น ๆ จากต่างสังคม แต่โดยรวมแล้ว วัฒนธรรมไทยโดยส่วนรวมยังมีความมั่นคง และอยู่คู่กับสังคมไทยได้ตลอดไป